

5.3.2019

EOAK/324/2019

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Notari Sanna-Kaisa Frantti

KOUVOLAN SEUDUN AMMATTIOPISTO

Tarkastuspöytäkirja

Aika 1.11.2018, iltapäivä

Paikka: Kouvolan seudun ammattiopisto, Utinkatu 85, Kouvola

Läsnä: **Oikeusasiamiehen kansliasta:**
 Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen
 Esittelijäneuvos Mikko Sarja
 Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Piatta Skottman-Kivelä
 Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Juha-Pekka Konttinen
 Notari Sanna-Kaisa Frantti

KSAO

Erikseen sekä henkilökunnan että opiskelijakunnan edustajia.

1 Tarkastuskäynnin tarkoitus

Tarkastuskäynnin tarkoituksena oli tutustua Kouvolan seudun ammattiopiston toimintaan. Tämä tarkastus liittyy samana aamupäivänä tehtyyn vierailuun Kouvolan kaupungintalolla, jossa keskustelua käytiin lasten ja nuorten palveluista (EOAK/5005/2018).

2 Tarkastuksen keskustelunaiheet

Keskustelua käytiin ennalta ilmoitettujen teemojen osalta. Keskustelun aiheiksi oli etukäteen ilmoitettu:

- Oppilaitoksen toiminnan yleisesittely
- Johdatus oikeusasiamiehen rooliin ylimpänä laillisuusvalvojana ja erityisesti ammatillisen koulutuksen laillisuusvalvonnassa
- Ammatillisen koulutuksen uudistus etenkin nuorten opiskelijoiden näkökulmasta
- Keskustelua julkisuudessa esillä olleiden huolenaiheiden pohjalta peilaten niitä Kouvolan omaan tilanteeseen, mm.
 - o opetuksen ja ohjauksen riittävyys oppilaitoksessa
 - o työnantajien voimavarat ottaa ja ohjata opiskelijoita
 - o vaikutus opiskelijoiden yhteisöllisyyteen
 - o opiskelijoiden pärjääminen uudessa mallissa, valmiudet työpaikalla oppimiseen
 - o opiskelijoiden oma vastuu, valmiudet aidosti osallistua henkilökohtaisen kehittämissuunnitelman laadintaan ja hyväksymiseen, valmiudet ymmärtää salassapitovelvollisuutensa työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa
- lainsäädännöstä tiedottaminen ennakkoon, siihen perehdyttäminen, miten uudistukseen valmistauduttiin oppilaitoksessa, onko ministeriöstä saatu ohjaus ja tuki ollut riittävää, mitä mahdollisesti olisi kaivattu ennakkoon/kaivataan edelleen
- oppilaitoksen mahdolliset toiveet/viestit apulaisoikeusasiamiehelle

Muita aiheita:

- erityinen tuki ja vaativa erityinen tuki, missä määrin ja millaista tukea tarvitaan; onko tehty kielteisiä päätöksiä ja onko niistä valitettu
- missä määrin tehdään hallintopäätöksiä opiskelijoita koskevissa asioissa, niistä haetaan oikaisua aluehallintovirastolta ja valitetaan hallinto-oikeuteen tai opiskelijoiden oikeusturvalautakuntaan
- arvioinnin tarkistaminen ja oikaisu: missä määrin opiskelijat pyytävät arvioinnin tarkistamista arvioijilta ja edelleen oikaisua työelämätoimikunnalta
- oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön sekä työpaikan ja koulutussopimuspaikan työturvallisuus, oppilaitoksen kiinteistöjen kunto, tilojen tarkoituksenmukaisuus ja esteettömyys, kurinpitomenettelyyn johtaneet häiriötilanteet, yhdenvertaisuussuunnittelu, kohtuulliset mukautukset
- oikeusasiamiehen kanslian vuositeema, joka otetaan esiin kaikilla tarkastuksilla (vuonna 2018 yksityisyyden suoja)

Opiskelijakunnan edustajan/oppilaiden kuuleminen

- em. aiheista
- näkemys siitä, miten toteutuu mahdollisuus vaikuttaa oppilaitoksen toimintaan
- mitä muuta oppilaskunta mahdollisesti haluaa saattaa apulaisoikeusasiamiehen tietoon

3 Tarkastuksella esiin nousutta

Tarkastuksella tutustuttiin Kouvolan seudun ammattiopiston toimintaan keskustelemalla henkilökunnan ja oppilaskunnan edustajien kanssa sekä tutustumalla ammattiopiston tiloihin.

Reformin toimeenpano

Ammatillisen koulutuksen uudistuksen toimeenpanemiseksi oli toteutettu useita toimenpiteitä, ja OKM:n antama tuki koettiin hyödylliseksi. Reformi on rahoitettu 90 % hankerahalla Opetushallituksen ollessa suurin rahoittaja. Erilaisia infotilaisuuksia ja työpajoja oli järjestetty eri ammattiryhmille, muun muassa esimiesinfot, Kopso-hanke, henkilöstöinfot ja alakohtaiset reformityöpajat. Reformin myötä oli järjestetty myös verkostotyöpajoja, joissa Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto Ekamin, Etelä-Savon ammattiopisto Esedun, Kouvolan seudun ammattiopisto KSAO:n ja Saimaan ammattiopisto Sampon esimiehet olivat pohtineet käytännön kysymyksiä. Työpajoista ainakin toteutussuunnitelma -työpaja (Totsu) jatkaa edelleen toimintaansa, intraan tulossa muun muassa sähköinen toimintakäsikirja. Reformin aikana oli järjestetty lisäksi haastatteluja ja asiakasraateja, joissa osanottajina oli ollut opiskelijoita, huoltajia, ”hoksaajia” ja opoja.

Oppilaiden näkökulmasta HOKS (henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma) koettiin hyvänä, ”elävänä asiakirjana”. Lisäksi sekaryhmät/poikkieteelliset ryhmät ja ainetarjotin -malli ovat opiskelijoiden mielestä onnistuneita. Ainetarjotin-malli mahdollistaa oppilaiden henkilökohtaisen suunnitelman toteuttamisen ja valinnoilla voi halutessaan nopeuttaa valmistumista, joskin toisaalta alkuvaiheessa jotkut opiskelijat saattoivat valita tarjottimelleen liikaa oppiaineita, jolloin päivistä tuli pitkiä. Jotkut taas olivat kokeneet opetuksen väliin jäävät ”hyppytunnit” hankaliksi.

Reformin alku koettiin kiireiseksi ja kehityskohteina mainittiin muun muassa se, että opintopoluista ei ollut ehditty kertoa tarpeeksi, ohjaamisessa oli vielä kehitettävää ja yhteishaun jälkeen HOKS tuli liian nopeasti. Uudistuksen vaikutuksista opiskelijoiden yhteisöllisyyteen ei vielä ollut

kokemuksia. Yleisellä tasolla tuotiin esiin, että uudistus voi olla hankala sosiaalisista ongelmista kärsiville, kun pitää siirtyä opetusryhmästä toiseen.

Duunitori -toiminta

Hyvänä käytänteenä tarkastuksella tutustuttiin KSAO:ssa kehitettyyn Duunitori-toimintaan. Duunitori-toiminta oli alkanut hankkeen puitteissa, nyt toiminta on vakinaistettu. Duunitorilla on kaksi lyhytkestoista pajaa ja osoitteessa Utinkatu 44 pitkäkestoinen paja, jossa toimii laaja-alainen erityisopettaja. Lokakuun puolivälissä Duunitoria oli käyttänyt jo 100 opiskelijaa. Opiskelijat olivat ottaneet pajat todella hyvin vastaan. Työpajatoiminta helpottaa myös niitä, jotka haluavat valmistua nopeammin. Kuusankosken Kauppakadulla pajatoimintaa on perjantaisin. Suunnitelmissa on muun muassa teemapajojen järjestäminen, teemana esimerkiksi lääkelaskut. Duunitorin toiminta on hyvää toimintaa ja oikeaa opiskelua, siitä on tehty vakituinen resurssi KSAO:ssa. Tarkoituksena on viedä Duunitori-ajatusta myös reformin aikana saaduille yhteistyöoppilaitoksille.

Työssä oppiminen

Oppilaitoksella on hyvät yhteistyöverkostot työnantajien kanssa. Tutkinnon perusteissa raamitetaan työpaikat ja oppilaitoksen koordinoija huolehtii yhteydenpidosta työnantajaan päin eli nämä työpaikkakoordinaattorit kartoittavat halukkaita työssäoppimispaikkoja. Opiskelijalla on mahdollisuus valita koulutussopimus tai oppisopimus.

Työpaikkoja valvotaan ja opettaja tarkastaa paikan päällä, että työpaikka on tutkinnon perusteiden kannalta hyväksyttävä. Yhteistyö työpaikan kanssa päättyy, jos ohjaus työpaikalla ei ole riittävää. Työpaikkaohjaajia koulutetaan ja ohjataan, joskin hyvin pitkälle mennään työpaikan ehdoilla. Valvonnassa opiskelijapalautte koettiin erityisen tärkeäksi. Joidenkin työpaikkojen kanssa yhteistyö oli lopetettu, ja on myös paikkoja, joihin opiskelijat eivät suostu menemään. Pienillä paikkakunnilla ja joillain aloilla on käytännön syistä ollut pakko käyttää heikompiakin työpaikkoja, koska työpaikkojen tarjonta on rajoitettua. Esimerkiksi yksinyrittäjiä on vaikea saada toimintaan mukaan, koska he voivat kokea asian niinkin, etteivät he halua kouluttaa samalle alalle kilpailijoita. Ongelmaksi voi muodostua sekin, että työpaikalla ei välttämättä ennakkoon tiedetä työtilannetta, jolloin työssäoppiminen voi jäädä vajaaksi. Tällöin tilannetta paikataan oppilaitoksessa järjestettävällä työssäoppimisella. Toisaalta työpaikat ovat kokeneet työssäoppimispaikkana toimimisen hyvänä tapana myöhempiä rekrytointeja ajatellen.

KSAO:n opiskelijoita on ollut myös kansainvälisessä työssä oppimisessa Erasmus-kautta. Kaiken kaikkiaan kv-työharjoittelussa on 80–100 opiskelijaa vuodessa, 4–12 viikkoa kerrallaan. Kohteina ovat olleet Euroopan maiden lisäksi muun muassa Venäjä, Intia, Japani, Malesia ja Singapore. KSAO:lla on ulkomailla vakiintunut verkosto luottohenkilöitä opiskelijoiden tukena.

Soveltuvuuskokeet

Soveltuvuuskokeet koetaan tarpeelliseksi mutta tarkastuskohteessa huolta kannettiin niiden tasalaatuisuudesta. Oppilaitosverkoston aikomuksena on viestittää ministeriölle siitä, että soveltuvuuskokeissa käytäntö on kirjavaa kentällä.

Opiskelijoiden valintaan vaikuttaa myös ns. SORA-lainsäädäntö, joka oppilaitosten näkökulmasta ei toimi käytännössä.

Erityisen tuen päätökset

KSAO:ssa tehdään erityisen tuen päätöksiä pitkällä aikavälillä noin 12 %, päätösten perusteet jakautuivat 10/2018 seuraavasti:

- hahmottuminen, tarkkaavaisuus yms. 21 %
- kielelliset vaikeudet 22 %
- muu syy 48 %

Reformi on vaikuttanut tuen tarvisijoiden tunnistamiseen, ja tukea tarvitsevat opiskelijat ”löytyvät” hitaammin kuin ennen.

Opiskelijoiden kuuleminen

Tarkastuksella keskusteltiin myös oppilaskunnan edustajien kanssa. Suurin huoli opiskelijoilla koski lähiopetuksen laatua ja sitä, että eri oppialoilla lähiopetuksen määrät vaihtelevat huomattavasti. Lisäksi opiskelijat kertoivat, että opettajan fyysisen läsnäolon puute on suuri huolenaihe. Opiskelijoiden mielestä opettajan poissaolo on myös turvallisuuskysymys, esimerkiksi sairaskohtauksen tai työtaturman satuttua.

Opiskelijoiden mielestä työssä oppiminen on hyödyllistä, tosin työharjoittelupaikoille tulisi lisätä valvontaa ja oppilaitoksen pitäisi tehdä pelisäännöt paremmin selviksi työnantajalle. Valmiudet työssäoppimiseen eivät ole alussa riittävät. Opiskelijat toivoivat, että opintojen alussa olisi enemmän lähitunteja. Haittapuolena työharjoittelussa koettiin se, että jos ei ole harjoittelupaikkaa, sinä aikana ei ole myöskään opetusta eikä käytännössä mitään tekemistä.

Oppilaskunnan edustajien mielestä tarjotinmalli on hankala. He eivät välttämättä pääse haluamiinsa kursseille, tai jos tarjottimelta muuttaa jotain, koko opintosuunnitelma menee sekaisin. Etätehtävät eivät ole opiskelijoiden mielestä ajantasaisia. Tehtävissä voi olla vanhoja kysymyksiä ja vanhaa tietoa.

Oppilaskunnan edustajien kanssa esiin nousseet epäkohdat nostettiin esille loppukeskustelussa oppilaitoksen johdon edustajien kanssa.

Esteettömyys

Tarkastuksella tutustuttiin joihinkin Utinkatu 85 toimitiloihin. Päärakennukseen pääsi esteettömästi sisälle ja rakennuksessa oli inva-wc ruokalan läheisyydessä. Myös tietotekniikkapuolen työtiloihin pääsi luiskaa pitkin ja aulassa oli inva-wc. Tiloihin tutustuttaessa havaittiin, että kaikkiin työtiloihin ei pääse esteettömästi ainakaan sisäkautta. Joihinkin tiloihin pääsi kiertotietä esteettömästi ulkokautta. Kyseinen reitti on kuitenkin hankala esimerkiksi talvella keliolosuhteiden vuoksi.

Henkilökunnan kanssa käydyissä keskusteluissa ilmeni, että kaikki Kouvolan seudun ammattiopiston toimipisteet (yhteensä 4 kpl) eivät tällä hetkellä sovellu liikuntaesteisille henkilöille.

Puutteena oli, että ammattioppilaitoksen verkkosivuilla ei havaittu mainintoja toimitilojen esteettömyydestä ja soveltuvuudesta liikunta- ja toimintarajoitteisten henkilöiden opiskeluun.

Kouvolan seudun ammattioppilaitoksella oli suunnitelmissa opiskelupalveluiden keskittäminen tulevaisuudessa Utinkadun kampusalueelle. Apulaisoikeusasiamies korosti, että uusia toimitiloja rakennettaessa ja vanhoja korjattaessa tulee ottaa huomioon laissa säädetyt esteettömyysvaatimukset, jotta vammaiset opiskelijat voivat osallistua yhdenvertaisesti opetukseen.

4 Lopuksi

Tarkastus ei antanut aihetta apulaisoikeusasiamiehen jatkotoimenpiteisiin.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Sanna-Kaisa Frantti
notaari